



Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές

Ενότητα 1: Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Ζακοπούλου Βικτωρία



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Τμήμα Λογοθεραπείας Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές Ενότητα 1: Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Ζακοπούλου Βικτωρία
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωάννινα, 2015



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Σκοποί ενότητας

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιαστούν ορισμένες εισαγωγικές επισημάνσεις αναφορικά με τη γλώσσα ως κύριο μέσο επικοινωνίας.

Επίσης, θα γίνει αναφορά στη φωνολογική ανάπτυξη ως προϋπόθεση κατάκτησης των μηχανισμών ανάγνωσης και γραφής, καθώς και στα φωνολογικά συστήματα.

Επιπλέον, θα δοθούν οι ορισμοί της Φωνητικής και της Φωνολογίας και η μεταξύ τους διαφοροποίηση.

Τέλος, θα παρουσιαστεί ο πρωτογενής γλωσσικός ήχος, δηλαδή ο φθόγγος.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγικές Επισημάνσεις
- Προϋπόθεση κατάκτησης των μηχανισμών ανάγνωσης και γραφής
- Φωνολογικά Συστήματα
- Διαφοροποίηση της Φωνολογίας από τη Φωνητική:
 - Ορισμός Φωνητικής – διάκριση σε είδη
 - Ορισμός Φωνολογίας
- Φθόγγος



Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Εισαγωγικές Εισημάνσεις (1 από 2)

Γλώσσα

Η γλώσσα, το γλωσσικό σύστημα αποτελεί το κυριότερο διάμεσο με το οποίο ο άνθρωπος αποκτά την ικανότητα να μετατρέπει τις πληροφορίες σε σύμβολα και να τα αποθηκεύει στη μνήμη, έτσι ώστε κάθε φορά να ανακαλεί όσα απαιτούνται, προκειμένου να επικοινωνήσει.

Μνήμη

Ταυτόχρονα, χωρίς την ικανότητα να αποθηκεύει πληροφορίες στη μνήμη, δεν μπορεί να αποκτήσει εμπειρίες.

Εισαγωγικές Επισημάνσεις (2 από 2)

Πολύ περισσότερο, όταν αναφερόμαστε σε ένα παιδί το οποίο είναι ικανό να κατανοήσει αυτά που ακούει ή βλέπει, και μάλιστα μπορεί να αποθηκεύσει πληροφορίες στη μνήμη, κυρίως μέσα από μια διαδικασία ρυθμού και επαναληπτικού μοτίβου.

Η διαδικασία αυτή το βοηθά να αναγνωρίζει τα σύμβολα της γλώσσας και να τα συνθέτει προσδίδοντάς τους ένα νόημα, μέσα από αυτοματοποιημένους και ταυτόχρονους μηχανισμούς (όπως η ανάγνωση και η γραφή).



Προϋπόθεση κατάκτησης των μηχανισμών ανάγνωσης και γραφής

Προϋπόθεση κατάκτησης των μηχανισμών ανάγνωσης και γραφής

Η ικανότητα των παιδιών να κατανοούν ότι ο προφορικός λόγος, ως μέσο επικοινωνίας, αποτελείται από φωνολογικές μονάδες και ότι αυτές είναι διακριτές μέσα στις λέξεις, είναι μια απόλυτα απαραίτητη ικανότητα και προϋπόθεση για τη μάθηση της ανάγνωσης και της γραφής.

Αυτή η ικανότητα των παιδιών μπορεί να ενισχυθεί κατά τη διάρκεια της προσχολικής τους εκπαίδευσης και πριν την έναρξη της συστηματικής διδασκαλίας της ανάγνωσης και της γραφής. Η άσκηση, μάλιστα της φωνολογικής επίγνωσης των παιδιών έχει θετική επίδραση στη μάθηση του γραπτού λόγου.



Φωνολογικά Συστήματα

Φωνολογικά Συστήματα

Οι ειδικοί, λοιπόν, είναι απαραίτητο να οργανώνουν ποικίλες & πολλές δραστηριότητες οι οποίες θα βοηθήσουν τα παιδιά να αναγνωρίζουν και να χειρίζονται τα φωνολογικά συστατικά των λέξεων και να αναλύουν και να συνθέτουν τις λέξεις στα επιμέρους τους φωνήματα:

ο **λόγος** αποτελείται από **προτάσεις** ↓

οι προτάσεις από **λέξεις** ↓

οι λέξεις από **συλλαβές** ↓

οι συλλαβές από **φωνήματα**



Διαφοροποίηση της Φωνολογίας από τη Φωνητική



Ορισμός Φωνητικής – διάκριση σε είδη

Διαφοροποίηση της Φωνολογίας από τη Φωνητική

Ορισμός Φωνητικής

Η φωνητική είναι ο κλάδος της γλωσσολογίας που ενδιαφέρεται για τα φυσικά χαρακτηριστικά των φθόγγων και τους μηχανισμούς άρθρωσής τους:

Μελετά το φθόγγο ως μονάδα, οντότητα, μέσα από μια αρθρωτική, ακουστική και αντιληπτική οπτική.

Διακρίνουμε:

- την αρθρωτική φωνητική (αναλύει την παραγωγή των φθόγγων μέσω των οργάνων παραγωγής λόγου)
- την ακουστική φωνητική (ασχολείται με την εργαστηριακή ανάλυση των ακουστικών χαρακτηριστικών και διαφοροποιήσεων των γλωσσικών ηχητικών ερεθισμάτων)
- την αντιληπτική φωνητική (προσεγγίζει τη διαδικασία εισδοχής και αντίληψης-αναγνώρισης των φθόγγων από την πλευρά του ακροατή).



Ορισμός Φωνολογίας

Φωνολογία (1 από 3)

Είναι η μελέτη και ταξινόμηση των φθόγγων μιας γλώσσας από την άποψη της λειτουργίας τους μέσα στο λόγο / γλωσσικό σύστημα. Ενδιαφέρεται για τη διακριτικότητα του φθόγγου μέσα στο λόγο, έτσι ώστε αυτός να γίνεται το μέσο ανάλυσης και σύνθεσης μικρότερων ή μεγαλύτερων γλωσσικών σχημάτων επικοινωνίας.

Φωνολογία (2 από 3)

Η φωνολογία, δηλαδή, ενδιαφέρεται για την ικανότητα του παιδιού να ανακαλύπτει κάθε φορά και να συνθέτει εκείνους τους γλωσσικούς ήχους που είναι αναγκαίοι προκειμένου να παράγει συγκεκριμένα νοητικά λεκτικά σύνολα, αλλά και για να κατανοήσει το λόγο των άλλων.

Αυτό σημαίνει ότι οι φθόγγοι βρίσκονται μεταξύ τους:

- ✓ σε ορισμένες σχέσεις
- ✓ σε περιορισμένους συνδυασμούς
- ✓ και ακόμη, ότι οι όποιες αλλαγές είναι κανονικές και αφορούν σε όλο το πλάτος της γλώσσας.

Φωνολογία (3 από 3)

Μιλώντας για φωνολογία λοιπόν, θα πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι πρόκειται για οργάνωση ήχων, όχι βέβαια για ήχους του περιβάλλοντος, αλλά για συγκεκριμένους ήχους που παράγονται από τον άνθρωπο.

Οι ήχοι αυτοί αποσκοπούν στο να δώσουν ένα σήμα, ένα σύμβολο, μια έννοια, όχι ως μεμονωμένοι ήχοι, αλλά σαν μέρος μιας γενικότερης οργάνωσης.

Δεν πρόκειται επομένως για όλους τους ήχους που μπορεί να παράγει ή να αντιληφθεί το ανθρώπινο ον, αλλά μόνο για ορισμένους, αυτούς που μπορούν να οργανωθούν στο πλαίσιο ενός γλωσσικού συστήματος.



Φθόγγος

Φθόγγος

Ο φθόγγος, ο πρωτογενής δηλαδή γλωσσικός ήχος, αποκτά οντότητα μέσω της διαφοροποιητικής του αξίας και τελικά κωδικοποιείται μέσα από ένα σύστημα αντιθέσεων.

Πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό, ότι, αν αυτό το σύστημα των αντιθέσεων δεν είναι ολοκληρωμένο, τότε η κωδικοποίηση του φθόγγου είναι ανεπαρκής, η εγκατάστασή του χαλαρή έως και ανύπαρκτη, με σοβαρές συνέπειες στη γλωσσική ικανότητα και με προεκτάσεις στο γραπτό λόγο.



Βιβλιογραφία

- Crystal, D., (1997). *“The Cambridge Encyclopedia of Language”*, Second Edition, University Press, Cambridge.
- Fromkin, V., Rodman, R. (1993). *“An Introduction to language 5th ed.”*. New York: Harcourt Brace College Publishers.
- Gough, P. - Larson, K. - Yopp, H. (1996). *“The Structure of Phonemic Awareness”*, in ERIC database, Internet Explorer (<http://ericyr.syr.edu>).
- International Phonetic Association (1999). *“Handbook of the International Phonetic Association: a guide to the use of the International Phonetic Alphabet”*. Cambridge University Press.
- Καρυώτης, Θ., (2003). *Η εξέλιξη της φωνολογικής συνείδησης μαθητών από την Α στην Β τάξη του δημοτικού σχολείου και η πρόσκτηση της αναγνωστικής δεξιότητας*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.



Σημείωμα Αναφοράς

Ζακοπούλου, Β. (2015). Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO144>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ζαμπάκη Θεοδώρα
Ιωάννινα, 2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ





Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.



Τέλος ενότητας